

Заячківська О. В., к.е.н., доцент (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

У статті досліджено особливості організації фінансово-економічної безпеки на підприємствах. Здійснена характеристика фінансово-економічної безпеки європейських країн, що дало змогу запропонувати комплекс заходів щодо використання показників фінансово-економічної безпеки. У розвинених країнах розробляються цільові стратегічні планові документи щодо зміцнення економічної безпеки підприємств, регіонів, галузей. У таких умовах суб'єкти підприємницької діяльності, виконуючи свою вагому соціальну та економічну місії у суспільстві, опиняються у ситуації належного рівня захищеності свого майна та інтересів від впливу чинників зовнішнього середовища. Тому цей досвід становить значний інтерес як для розвитку системи безпеки вітчизняних суб'єктів господарської діяльності, так і для безпеки національної економіки.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека, світовий та вітчизняний досвід.

Постановка проблеми. Світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємства зводиться до наслідування ключових факторів економічної безпеки розвинених держав світу. Так, важливим є той факт, що в економічно розвинених державах світу більше приділяється увага питанням розробки теоретико-прикладних засад розвитку підприємництва, формуванню сприятливого економіко-правового середовища для ведення підприємницької діяльності. На жаль, в Україні, в умовах фінансово-економічної нестабільності існують суттєві перешкоди щодо реалізації економічних інтересів у рамках втілення європейських стандартів. На сьогодні вітчизняній економіці ще не вдалося створити національну ефективну економічну систему, яка б змогла забезпечити прогресивний розвиток держави, зміцнювати важелі зовнішньої та внутрішньої політики держави. Недостатньо чітко окреслені національні та економічні інтереси й пріоритети, без реалізації яких неможливе створення євроінтегрованого суспільства. Ґрунтовний аналіз європейського досвіду формування та забезпечення економічної безпеки держави беззаперечно свід-

чить про необхідність удосконалення вітчизняного стратегічного забезпечення механізму економічної безпеки України, зокрема застосування позитивних рис глобалізації для цілей суспільного розвитку держави та приділення особливої уваги для забезпечення реалізації національних економічних інтересів у процесі формування основних пріоритетів зовнішньої та внутрішньої політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями дослідження економічної безпеки, оцінки теоретичних підходів до забезпечення її належного рівня займалися вітчизняні і зарубіжні вчені, а саме: А. Амоша, А. Баланда, О. Барановський, О. Головченко, О. Мартин, В. Мартиненко, І. Москаль, В. Онищенко, О. Чепурний, А. Сухорук, О. Федорук, О. Шевчук, О. Юркевич, О. Якименко та інші.

Разом з тим необхідно зазначити, що сьогодні в Україні вивченню питань фінансової безпеки держави присвячують свої роботи не лише вчені-економісти, а й фахівці в галузі адміністративного та фінансового права, зокрема: В.Т. Білоус, О.О. Бригінець, О.П. Орлюк, О.Ю. Грачова.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Огляд наукових розробок стосовно проблем фінансово-економічної безпеки дозволяє стверджувати, що в Україні сьогодні відсутня ефективна система економічної безпеки, яка б врахувала досвід високо-розвинених європейських країн та відповідала інтересам країни.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження особливостей організації фінансово-економічної безпеки на підприємствах.

Виклад основного матеріалу. У рамках правового поля України поняття «економічна безпека» було запроваджено Конституцією України. Саме це підтверджує той факт, що забезпечення економічної безпеки є найважливішою функцією держави. Найбільш комплексно деякі аспекти економічної безпеки висвітлює Господарський кодекс України, де зазначається, що економічна безпека є основою економічної діяльності суб'єктів господарювання, які функціонують відповідно до вимог господарського законодавства. Забезпечення економічної безпеки регулюється в Україні також наступними нормативно-правовими документами, а саме: Законом України «Про Раду національної безпеки і оборони» [1], Законом України «Про основи національної безпеки України» [2], Стратегією національної безпеки України [3], а також Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки» [4].

В економічно розвинутих країнах протягом останніх 15-20-ти років було знято більшість адміністративно-законодавчих обмежень, створено сприятливі фінансово-економічні та податкові стимули ро-

звитку підприємництва. Внаслідок упровадження такого комплексу заходів країни Західної Європи та Японія посідають на сучасному етапі розвитку світової економіки провідні позиції за рівнем розвитку бізнесу та показниками економічної безпеки підприємств та високі місця у міжнародних рейтингах за рівнем сприятливості економіко-правового середовища для ведення бізнесу. У зв'язку з цим ці країни є особливо інвестиційно привабливими.

Уряди багатьох розвинених країн (у тому числі Японії, США [5]) офіційно (у програмних документах органів державного управління) визнають об'єктивне існування ризиків (навіть для конкурентоспроможних підприємств), пов'язаних з посиленням агресивності ринкового середовища та загостренням конкуренції у різних сферах діяльності на внутрішньому і світовому ринках. Це вимагає спеціальних організаційних та ресурсних заходів підтримки та забезпечення стійкості та безпеки підприємств, зокрема, сектору малого і середнього бізнесу в цих екстремальних ситуаціях. Уряд Японії визнає, що в умовах глобалізації економіки, швидких та масштабних змін саме підприємства цього сектору економіки більшою мірою, ніж великі потребують допомоги та державної підтримки [6].

У країнах світу ведення політики у сфері економічної безпеки підприємства відбувається по-різному, таблиця.

Більшість країн ЄС основним завданням політики безпеки в національних доктринах визначають зміцнення європейського простору стабільності шляхом розвитку європейської інтеграції та активної політики сусідства Європейського Союзу з країнами Східної Європи, Південного Кавказу, Центральної Азії та Середземноморського регіону. Тим не менш, на наш погляд, концепцію економічної безпеки Європейського Співтовариства необхідно розглядати в значній мірі в контексті економічної безпеки кожної окремої держави, національних доктрин, програм та концепцій забезпечення національної безпеки.

Упровадження позитивних аспектів проаналізованого досвіду зміцнення економічної безпеки підприємств в Україні приділяється недостатня увага. Слід зауважити, що фінансово-економічна безпека сектору базується на безпеці регіону або ж сфери, основу для безпеки яких створює фінансово-економічна безпека домогосподарства та підприємства.

Для безпечного функціонування фінансово-економічної безпеки регіону ми пропонуємо здійснювати комплексні аналітичні та прогностуючі аналізи основних функціонуючих складових фінансово-економічної безпеки, за такими факторами як:

- рівень фінансової стійкості;
- рівень ліквідності та платоспроможності підприємств / домогосподарств;
- рівень інформаційного забезпечення та захисту інформації;
- виявляти внутрішні та зовнішні фактори, що здійснюють вплив на фінансово-економічну безпеку регіонів;

Таблиця

Порядок ведення політики у сфері економічної безпеки

Країна	Структура, яка здійснює порядок ведення політики у сфері економічної безпеки
1	2
США	Адміністрації малого бізнесу та регіональні відділення Міністерства внутрішньої безпеки серед малих підприємств [7]
Німеччина	Служба податкового розшуку «Штойфа», належить до Міністерства фінансів. Існує офіційна директива міністерства оборони [8]
Франція	Закон «Про національну безпеку» 1964 р. [9]
Великобританія	Політика в галузі забезпечення безпеки тісно пов'язується з оборонною політикою. Оцінка національних інтересів і реалізуються через їх захист [9]
Японія	Міністерство економіки, торгівлі та промисловості, а також передбачено документ під назвою «Підвищення стійкості підприємств сектору малого і середнього підприємництва та розвиток систем економічної безпеки підприємництва» [5; 10]
Іспанія	Міністерство економіки та фінансів, на базі якого утворено Податкове агентство [11]
Італія	Поліція, Корпус карабінерів, Фінансова гвардія, що структурно знаходиться у Міністерстві фінансів. Фінансова гвардія виконує одночасно функції податкової інспекції, податкової міліції, митних та прикордонних органів [11]

- визначати джерела, характер, причини, інтенсивність дії деструктивних факторів, системно опрацювати ситуації та тенденції їх розвитку.

Результатом функціонування системи фінансово-економічної безпеки будь-якого сектору економіки повинно базуватися на забезпеченні населення необхідним асортиментом продукції в достатньому обсязі, відповідної якості та виду, стабільна соціальна ситуація в суспільстві і сталий розвиток аграрних підприємств.

Упровадження такого комплексу заходів на макро- та мезорівні економіки призведе до:

- забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємств;

- забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу вітчизняних підприємств;

- досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури підприємств;

- досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу підприємств;

- мінімізація руйнівного впливу наслідків виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища;

- якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємств;

- забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення належного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів та відділів підприємства;

- ефективна організація безпеки персоналу, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів підприємства.

Висновки і пропозиції. Таким чином, на сучасному етапі розвитку міжнародних економічних відносин, коли Україна обрала стратегію забезпечення економічної безпеки держави в контексті ідентифікації її як європейської держави, необхідно активізувати її співробітництво з країнами європейського простору та розробити стратегію розвитку національної економіки, яка б відповідала європейським стандартам. Перш за все, слід виробити законодавство, наближене до європейських країн, створити сприятливі умови для розвитку бізнесу, а також розмежувати контрольні повноваження між органами виконавчої влади стосовно забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. А головним завданням владних структур нашої держави має стати розробка дієвих напрямів реформування еконо-

міки в контексті утвердження України як впливової європейської держави.

1. Про Раду національної безпеки і оборони : Закон України від 5 березня 1998 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.05.2019).
2. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355> (дата звернення: 20.05.2019).
3. Стратегія національної безпеки України : Закон України від 21 черв. 2018 № 2469-VIII. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/TM060344.html (дата звернення: 20.05.2019).
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (дата звернення: 20.09.2019).
5. Аніщенко І. В. Оцінка ефективності реалізації та фінансове забезпечення програм розвитку малого бізнесу в регіоні. *Економіка та держава*. 2005. № 10. С. 29–33.
6. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія. Львів, 2012. 386 с.
7. Арженовский С. В. Статистические методы прогнозирования. Ростов н/Д : Изд-во РГЭУ, 2001. 412 с.
8. Бухвальд Е. Макроаспекты экономической безопасности : факторы, критерии и показатели. *Вопросы экономики*. 1998. № 12. С. 25–36.
9. Кириченко О. А. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : монографія. К. : УЕП «Крок», 2008. 401 с.
10. Сисоліна Н. П. Економічна безпека підприємства : навч. посібник. Кіровоград : КНТУ, 2014. 226 с.
11. Баженова О. В. Методика визначення оцінки економічної безпеки держави. *Актуальні проблеми розвитку підприємницької діяльності в Україні* : зб. наук. пр. / за заг. ред. А. В. Шегди. К. : ВПЦ КНУ, 2003. Вип. 3. С. 4–9.

REFERENCES:

1. Pro Radu natsionalnoi bezpeky i oborony : Zakon Ukrainy vid 5 bereznia 1998 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80> (data zvernennia: 20.05.2019).
2. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 21 cherv. 2018 r. № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355> (data zvernennia: 20.05.2019).
3. Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 21 cherv. 2018 № 2469-VIII. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/TM060344.html (data zvernennia: 20.05.2019).
4. Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii shchodo rozra-khunku rivnia ekonomichnoi bezpeky : nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy vid 29 zhovtnia 2013 r. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (data zvernennia:

20.09.2019). **5.** Anishchenko I. V. Otsinka efektyvnosti realizatsii ta finansove zabezpechennia prohran rozvytku maloho biznesu v rehioni. *Ekonomika ta derzhava*. 2005. № 10. S. 29–33. **6.** Vasylytsiv T. H. Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia : monohrafiia. Lviv, 2012. 386 s. **7.** Arzhenovskii S. V. Statisticheskie metody prohnozirovaniia. Rostov n/D : Izd-vo RHEU, 2001. 412 s. **8.** Bukhvald E. Makroaspekty ekonomicheskoi bezopasnosti : faktory, kriterii i pokazateli. *Voprosy ekonomiki*. 1998. № 12. S. 25–36. **9.** Kyrychenko O. A. Problemy upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu subiektiv hospodariuvannia : monohrafiia. K. : UEP «Krok», 2008. 401 s. **10.** Sysolina N. P. Ekonomichna bezpeka pidpriemstva : navch. posibnyk. Kirovohrad : KNTU, 2014. 226 s. **11.** Bazhenova O. V. Metodyka vyznachennia otsinky ekonomichnoi bezpeky derzhavy. *Aktualni problemy rozvytku pidpriemnytskoi diialnosti v Ukraini* : zb. nauk. pr. / za zah. red. A. V. Shehdy. K. : VPTs KNU, 2003. Vyp. 3. S. 4–9.

Zaiachkivska O. V., Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor of the Department of Finance and Environmental Economics (National University of Water and Environmental Engineering, Rivne)

FEATURES OF ORGANIZATION OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY AT ENTERPRISES: WORLD AND DOMESTIC EXPERIENCE

The article investigates the peculiarities of the organization of financial and economic security at enterprises. The financial and economic security of European countries has been characterized, which has made it possible to propose a set of measures for the use of financial and economic security indicators. In developed countries, targeted strategic planning documents are being developed to strengthen the economic security of enterprises, regions, and industries.

In such circumstances, business entities, in carrying out their important social and economic missions in society, find themselves in a situation where the level of protection of their property and interests from the influence of environmental factors is adequate. The global experience of ensuring the economic security of the enterprise is reduced to imitation of key factors of economic security of the developed countries of the world. Yes, it is important that in economically developed countries of the world more attention is paid to the development of theoretical and applied principles of entrepreneurship development, the formation of favorable economic

and legal environment for business. Unfortunately, in the context of financial and economic instability, there are significant obstacles to the realization of economic interests within the framework of the implementation of European standards. At present, the national economy has not yet managed to create a national effective economic system that could ensure the progressive development of the state, strengthen the levers of foreign and domestic policy of the state. National and economic interests and priorities are not well defined, without which the creation of a European integrated society is impossible.

A thorough analysis of the European experience in the formation and maintenance of the economic security of the country undoubtedly shows the need to improve the national strategic support of the mechanism of economic security of Ukraine, in particular the use of positive features of globalization for the purposes of public development of the country and paying special attention to ensure the realization of national economic interests in the process of formation of major priorities and priorities. domestic policy.

For the safe functioning of the financial and economic security of the region, we propose to carry out complex analytical and forecasting analyzes of the main functional components of financial and economic security, by such factors as: level of financial stability; the level of liquidity and solvency of enterprises / households; level of information support and protection of information; identify internal and external factors influencing the financial and economic security of regions; determine sources, nature, causes, intensity of destructive factors, systematically process situations and trends of their development.

***Keywords:* financial and economic security, world and domestic experience.**

Заячківська О. В., к.э.н., доцент (Национальный университет
водного хозяйства и природопользования, г. Ровно)

**ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ: МИРОВОЙ И ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ
ОПЫТ**

В статье исследованы особенности организации финансово-экономической безопасности на агропромышленных предприятиях. Осуществлена характеристика финансово-экономической безопасности европейских стран, что позволило предложить комплекс мероприятий по использованию показателей финансово-экономической безопасности. В развитых странах разрабатываются целевые стратегические плановые документы по укреплению экономической безопасности предприятий, регионов, отраслей. В таких условиях субъекты предпринимательской деятельности, выполняя свою весомую социальную и экономическую миссии в обществе, оказываются в ситуации надлежащего уровня защищенности своего имущества и интересов от воздействия факторов внешней среды. Поэтому этот опыт представляет значительный интерес как для развития системы безопасности отечественных субъектов хозяйственной деятельности, так и для безопасности национальной экономики.

***Ключевые слова:* финансово-экономическая безопасность, мировой и отечественный опыт.**
